

Корнієнко Катерина Володимирівна

Одеський національний політехнічний університет, пр-т Шевченка, 1,

Одеса, 65044, Україна

ЄВГЕН ЧИКАЛЕНКО:

АГРАРІЙ-НОВАТОР ТА УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІОТ

Постать Євгена Харлампійовича Чикаленка яскравим променем увійшла до сторінок національної історії. Публіцист, громадський і політичний діяч, меценат, – список інтересів Є. Чикаленка доволі розлогий. Дослідженню біографії Євгена Харлампійовича присвячені наукові збірки, монографії [1-3]. Нашу увагу привертає малодосліджена сторінка біографії будителя української нації, а саме його діяльність в аграрній сфері, де він втілював себе як новатор та просвітитель у галузі сільського господарства. До сьогодні відсутнє чітке обґрунтування внеску Чикаленка на цій ниві.

Основним джерелом для даного дослідження є спогади самого Євгена Харлампійовича. Творча людина та талановитий публіцист, він залишив по собі ґрунтовну епістолярну спадщину.

Початкову освіту здобув у місцевого сільського священника, а потім у приватному пансіоні в Одесі. З 1875 р. навчався у Єлисаветградському вищому реальному училищі 1-го розряду, яке мало репутацію одного з кращих освітніх закладів краю.

1885 р. Є. Чикаленко закінчив навчання на природничому факультеті (агрономія і зооветеринарія) Харківського університету. За зв'язки з національно налаштованою українською інтелігенцією був заарештований. Однак отримав досить легке покарання: його було віддано під явний нагляд поліції на п'ять років із заборонаю проживати в Одесі, Києві, Харкові, Петербурзі та Москві.

Євген Харлампійович обрав для проживання родинний маєток у Перешорах Ананьївського повіту Херсонської губернії, куди переїхав з сім'єю у травні 1885-го. Тут для нього почався новий період життя. Майже десять років проживав він у селі, де повністю поринув у господарські справи. Ознайомившись зі щоденниками Є. Чикаленка можна дійти до висновку, що село він надзвичайно любив, там він відпочивав душею. Попри своє непролетарське походження був своїм серед селян та користувався у них повагою. Саме тому, почувавши себе доволі комфортно в сільському середовищі, тут він зміг налагодити плідну працю. Чикаленко віддав односельцям частину землі, подарував будинок під школу і найняв учителя, заснував селянське кредитне товариство, якому спочатку теж матеріально допомагав [5, с. 319].

В цей час увагу Євгена Харлампійовича привернула праця професора Петербурзького лісового інституту П.А. Костичева «О боротьбе с засухами», напрацювання якого він вирішив перевірити на практиці. З цією метою завів окремі невеличкі шматки землі, які використав для досліджень. Почав експериментувати на власній землі з т. зв. «чорним паром» — способом обробітку землі, який сприяв боротьбі з посухою та збереженню вологи. Його успіхи в цьому були настільки разючими і набули такого розголосу, що Перешори кілька разів для огляду господарства відвідували делегації експертів з міністерства хліборобства, а згодом за досягнення в галузі агрономії Є. Чикаленка нагородили золотим нагрудним знаком.

Набувши певного досвіду господарювання, Є. Чикаленко вирішує популяризувати свої знання серед селянства, і що найцінніше - рідною мовою. Ще в 1892 р. він написав брошуру про «чорний пар». Автор наполягав на видання праці лише українською мовою, через що її публікація була дещо затягнута. У листуванні з П. Стебницьким знаходимо згадки про складний шлях поневірянь його рукописів у міністерствах та цензурних установах [4, с. 117]. Відомо, що перше видання «Розмова про сільське господарство» Є. Чикаленка побачило світ в Одесі 1897 року [6]. Наклад у 10 тисяч примірників розійшовся

за місяць. Таке швидке розповсюдження надихнуло Євгена Харлампійовича. Усього побачило світ шість таких видань присвячених сільськогосподарській справі. Перша — «Розмови» — витримала шість видань; друга — «Худоба: коні, скотина, свині та вівці» і третя — «Сіяні трави, кукурудза і буряки» — по чотири; четверта — «Виноград» і п'ята — «Сад» — по три; шоста — «Лад у полі» — одне видання [1, с. 68].

Кожна нова робота містила нові напрацювання Євген Харлампійовича з тієї чи іншої галузі сільського господарства, найсвіжіший ілюстративний матеріал, який з'являвся в періодичних виданнях.

Шляхом ведення господарства в Перешорах на новітніх засадах, Є. Чикаленко заощадив певні кошти. Велику частину прибутку він згодом спрямував на благодійність, переймаючись українським національним рухом.

Отже, досліджуючи лише один із проявів плідного життя Є. Чикаленка можна стверджувати про неперевершений хист організатора, новатора та щирого українського патріота. В той час коли більшість господарств імперії поглинули кризові явища, він зміг не тільки ефективно використовувати свої землі, а й допомагати та підіймати село загалом. Проявив себе як щедрий меценат та благодійник. Головна теза Є. Чикаленка до суспільства сформована у його ж власному висловлюванні стосовно ще одного українського мецената та діяча В. Ф. Симиренка, якого він дуже поважав: «Любити Україну не тільки до глибини душі, а й до глибини кишені». Слова ці й сьогодні не втратили своєї актуальності.

SUMMARY. Chikalenko the bright figure of Ukrainian national motion, entered in history as a talented publicist, publicman, politician and philanthropist. His biography was already probed in a number of the scientific articles. Life in a village was the important stage in biography Chikalenko. Exactly at this time Yevhen Chikalenko conducted fruitful labour on research of new methods of treatment of earth and menage.

Література

1. Дорошенко Д. Євген Чикаленко. Його життя та громадська діяльність / Д. Дорошенко. – Ужгород, 2008. – 223 с.
2. Євген Чикаленко – будитель української нації: до 150 річчя від дня народження / Миронець Н. [та ін.]. - К, 2014. – 399 с.
3. Євген Чикаленко в процесі українського націотворення / Бачинська О. [та ін.]. – Одеса, 2012. – 110 с.
4. Чикаленко Є. Листування, 1901-1922 рр. / Є. Чикаленко, П. Стебницький – К.: Темпора, 2008. - 526 с.
5. Чикаленко Є. Спогади (1861-1907) / Є. Чикаленко. – К.: Темпора, 2003. – 416 с.
6. Чикаленко Є. Розмова про сільське господарство. Чорний пар, плодозміна та сіяна трава / Є. Чикаленко. – Одеса, 1897. – 32 с.